

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

DIN ČUJ./ DERES REF: BEAIVI / DATO:
27.01.2025

MIN ČUJ / VÅR REF: ÁŠŠEMEANNUDEADJI / SAKSBEHANDLER:
25/380-4 Elina Hakala

Uttalelse til søknad om 420kV kraftlinje Lebesby-Seidafjellet - Innsigelse

Sametinget viser til høring av planlagt 420kV kraftledning Lebesby – Seidafjellet. Vi viser også til vår uttalelse til og konsultasjoner om utredningsprogrammet tilbake i 2010-2011.

Statnett søker i henhold til energiloven § 3-1 om konsesjon for bygging og drift av en ny 420 kV-ledning fra Lebesby transformatorstasjon til Seidafjellet transformatorstasjon (ca. 75-76 km). Statnett søker om to alternative plasseringer for transformatorstasjon i Adamselv i Lebesby kommune og transformatorstasjon på Seidafjellet (SEI C) i Nesseby kommune. I tillegg søkes det om konsesjon for etablering av permanente hjelpeanlegg med adkomstvei og massedeponi på ca 17 dekar ved Seidafjellet transformatorstasjon. I tillegg vil det være behov for opprustning av noen eksisterende veger i områder langs ledningstraseene samt etablering midlertidige veier og riggområder ved ledningstraseen.

1. Begrunnelse for tiltaket

Ifølge Statnett sitt konsesjonssøknad vil ny 420 kV- ledning Lebesby-Seidafjellet og ny Seidafjellet transformatorstasjon tilrettelegge for økt kapasitet i Øst-Finnmark, både for tilknytning av konsesjonsgitt vindkraft og nytt forbruk. Statnett har også vurdert sanering av dagens 132 kV-ledninger Lebesby-Tana Bru/Varangerbotn og mener at de eksisterende ledningene bør

bestå i overskuelig fremtid av hensyn til forsyningssikkerhet og systemløsning i tillegg til ny 420kV-ledning.

Statnett søker konsesjon på ny 420 kV ledning Lebesby-Seidafjellet fordi Statnett mener tiltaket er rasjonelt til tross for at store avstander i Finnmark gjør at nettiltak er dyre i forhold til størrelse på forbruk og produksjon. Statnett har tilknytningsplikt for ny vindkraft. I tillegg mener Statnett at flere av forbruksplanene i Øst-Finnmark kan realiseres på kort tid, mens planlegging av store nettiltak vil ta lang tid for å planlegge og realisere. Derfor er dimensjonering på 420kV rasjonelt. Til grunn ligger Statnetts mål og samfunnsoppdrag om å sikre strømforsyningen, bidra til verdiskaping, samt å tilrettelegge for produksjon og forbruk slik at Norges klimamål kan realiseres.

Sametingets plenum har i sak 024/22 *Prinsipiell holdning til utbygging av 420 kV kraftlinjer i samiske områder* vedtatt at

Sametinget mener at ved å sikre arealgrunnlaget for primærnæringene i det tradisjonelle samiske området, sikrer man også det materielle grunnlaget for samisk kultur. Derfor skal det ikke iverksettes nye arealinngrep som reduserer næringenes betydning for samisk kultur og samiske samfunn.

--//--

Sametinget aksepterer ikke at infrastrukturtiltak tilrettelegger for nye næringer, slik som vindkraftindustri, som igjen vil være direkte ødeleggende for samisk reindrift og utmarksbruk.

Det følger av folkerett og norsk lov at direkte berørte samiske interesser og rettighetshavere skal gis mulighet til å delta på beslutningsprosessene om bruk av deres tradisjonelle landområder. Direkte berørte samiske interesser skal konsulteres med formål å oppnå deres sitt fritt, informert forhåndssamtykke til planlagte tiltak og beslutninger

Sametinget mener at Statnetts begrunnelse for ny 420kV kraftlinje fra Lebesby til Seidafjellet er ikke begrunnet på en tydelig og god måte. Sametinget anser at forslaget er primært fremskyndet av hensyn til mer produksjon av vindkraft i Øst-Finnmark.

Sametinget registrerer at slik det kommer frem i Statnetts egne analyser, kan allerede konsesjonsgitt vindkraft på Varangerhalvøya kobles til transmisjonsnettet samt at det kan legges til rette for mer forbruk i Øst-Finnmark også gjennom Statnetts sin *Alternativ 2*, – Temperaturoppgradering av 132kV kraftlinje, ny Seidafjellet stasjon på 132 kV og Back-to-back løsning mot Finland. Dette vil ifølge Statnett gi mulighet for tilkobling av 170 MW konsesjonsgitt produksjon og 160 MW økt forbrukskapasitet.

Sametinget ba NVE å ta utgangspunkt forsterkning av 132kV ledninger også når søknad om 420kV kraftlinje mellom Skaidi og Lebesby var på høring og mener fortsatt at den vil gi rikelig med bærekraftige utviklingsmuligheter i Øst-Finnmark. Sametinget mener at Statnett ved den valgte systemløsningen vektlegger kun deler av sitt samfunnsoppdrag som går på fremme næringsutvikling, og i dette tilfellet næringsutvikling knyttet til mer

vindkraftproduksjon. Statnett vektlegger ikke at samfunnsnyttene ved løsningene som velges skal ikke overstige kostnader og ulemper (jf. Statnett sin Systemutviklingsplan 2023).

Sametinget mener at forsynings sikkerheten og mulighet for fremtidig bærekraftig vekst i Øst-Finnmark vil nås også dersom Statnetts skisserte *Alternativ 2* velges, men da slik at det utredes en plassering for ny transformatorstasjon som ikke kommer i konflikt med samisk næringsutøvelse, slik som alternativ SEI C nå gjør. Sametinget forventer at NVE vektlegger ulempene og truslene for naturgrunlaget for samisk kultur og næringsutøvelse ved sin vurdering av begrunnelse for omsøkte tiltak.

2. Samiske kulturminner

Delområde Landersfjord, Adamsfjorddalen-Uhca Sopmir

Konsekvensutredningen for kulturminner er fra mai 2021 og har ikke med registreringer fra sommer/høst 2021-2024. I vestenden av 420kV ledningstraseen er det blant annet 4 nye registreringer av gammetufter i Landersfjord, 1 geađgebearpmet árran ved Pieralemetjávrret, 1 tidlig metalltidstuft vest for Áttánjohka/Adamselva. Fra Áttánjohka, over Válljohskáidi til vestsiden av Uhca Sopmir er det registrert 13 kulturminner etter reindrift. I Landersfjord er kulturmiljøet K01 satt til å ha stor verdi, og det er registrert 13 gammetufter, det er også mange anomalier i LiDAR som stammer fra nyere tid. Sametinget er enig i at dette er et kulturmiljø med stor verdi, men kulturmiljøet er allerede påvirket og forringet av store tekniske inngrep som Grieg Seafood og dagens transformatorstasjon, mens de nyregistrerte kulturminnene i Adamsfjorddalen, Válljohskáidi og vestsiden av Uhca Sopmir ligger i mer uberørt natur per i dag.

Delområde Lágesduottar/Laksefjordvidda

Over Lágesduottar/Laksefjordvidda er verdiområdene K02-K07 nevnt, K02-K06 stammer fra registreringene som samisk etnografisk avdeling på Tromsø museum gjorde i 1989 i forbindelse med 132kV-ledningen. Det ble registrert 9 teltplasser med árran, 3 av disse er geađgebearpmet árran, av goahti-type, samt 7 kjøttgjemmer. Sametinget stusser over at utreder i konsekvensutredningen omtaler geađgeborra som “grophus”, og vi presiserer at geađgeborra er kjøttgjemmer. Totalt ble det registrert 16 kulturminner over Lágesduottar/Laksefjordvidda i forbindelse med registreringene i 1989. Dette er i seg selv en klar indikasjon på at man i 1989 ikke gjorde noen grundige undersøkelser langs den eksisterende 132kV-ledningstraseen.

I konsekvensutredningen er K02-K06 satt til middelsverdi, mens K07 er vedtaksfredet bygningsmiljø etter reinpolitihytte ved Geassejávri som er satt til stor verdi. Det er registrert relativt få enkeltminner på hver av lokalitetene med kulturminner etter reindrift, som igjen resulterer i en middelsverdivurdering. Sametinget vil imidlertid påpeke at grundigere kulturminneundersøkelser av ledningstraseen og influensområdet, høyst sannsynlig ville resultert i flere og større kulturmiljøer med høyere verdivurdering. Utredningen understreker imidlertid at særlig delstrekningen

over Laksefjordvidda har en underrepresentasjon av kulturminner ettersom det er utført lite registrering i området.

Delområde Tana-Varangerbotn

Områdene ved Tanaelva har tidligere vært godt undersøkt, og på hver side av elva er verdiområdene K08 i Oarjjet Sieiddá og K09 ved Mikkalgieddi/Mohkkeveaijohka, og begge er satt til stor verdi. Lengre opp Mohkkveaijohka er det et fangstgropanlegg K12 som også er satt til stor verdi. Foruten registreringene av disse fangstgropene er det ikke foretatt noen kulturminneundersøkelser langs kraftledningstraséen over Sáttovárri/Seidafjellet. I 2023 ble det registrert 2 geodtgebearpmet árran sør for Oskarsvarden, disse ligger henholdsvis 2-2,4km sør for ledningstraséen, og viser at det også er potensial for kulturminner etter reindrift på denne fjellstrekningen.

I forbindelse med utredningen av stasjonsalternativ i Varangerbotn er bygningsmiljøene K10 og K11 i Varangerbotn tatt med og satt til middelsverdi. Mens for utredningen av stasjonsalternativ i Tana med ny 220kV ledning som ville krysset Tanaelva, og sør for Skiippagurra koblet seg på kraftledningen til Finland, er bygningsmiljøene K13 i Hedeguohppi og K14 i Lišmmajohka på vestsiden av elva tatt med og gitt stor verdi. På østsiden av Tanaelva er fangstgropsystemene K15 i Skiippagurra/Korselvdalen, samt K16 øst for Skiippagurra tatt med og gitt stor verdi, og stasjonsalternativet i Tana og ny 220kV ledning ble valgt bort da det ville forringet kulturmiljøet K15 Korsdalen. Sametinget er fornøyd med at man valgte bort dette alternativet, ettersom både K15 og K16 er fangstgropsystemer i Skiippagurra-Gollevárri, og del av pågående oppføring av *Várjjat siida* på Norges tentative liste for UNESCO verdensarv. Dette inngår i en unik kulturminnekontekst som krever at både K15 og K16 burde vært verdisatt til *svært stor verdi*.

Oppsummering av konsekvensutredning av kulturminner

For å oppsummere konsekvensutredningen, burde den vært oppdatert på nye registreringer i vestenden av 420kV ledningstraséene ved Landersfjord, Adamsfjorddalen, Válljohskáidi, Uhca Sopmir, og bærer preg av at utredningsarbeidet er gjort flere år tilbake i tid. Delstrekningen over Lágésduottar/Laksefjordvidda har et svært tynt datagrunnlag på grunn av at kulturminnebefaringen fra 1989 ikke er gjort grundig og godt nok. Områdene langs Tanaelva er godt undersøkt mens Sáttovárri/Seidafjellet mangler registrering langs kraftlinjetraséen. Ettersom store deler av kraftledningstraséen går i vidde og fjellområder, er det totale datagrunnlaget lite tilfredsstillende, og det er behov for §9 undersøkelser. Konsekvensutredningen er imidlertid mangelfull, og samiske helligsteder langs 420kV kraftledningen Lebesby-Seidafjellet er ikke omtalt i utredningen, samt tiltakets innvirkning på *Várjjat siida* lokasjoner, og vi vil kommentere dette under.

Samiske helligsteder og Várjjat siida

Sametinget vil påpeke at konsekvensutredningen har særlige mangler når det gjelder samiske helligsteder som ikke er omtalt i konsekvensutredningen for kulturminner. Samiske helligsteder kan i mange tilfeller være skjermet og ha

begrenset offentlighet i askeladden, mangle kartfesting, eller de ikke er lagt inn i Askeladden. Sametinget vil likevel påpeke at samiske helligsteder regnes som automatisk fredete samiske kulturminner jf. lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner § 4.2, uansett om de står i askeladden eller ikke. Det forventes av utreder at man benytter kjent litteratur om samiske helligsteder. J.Qvigstads Lappische Opfersteine und heilige Berge in Norwegen (1926) er et mye brukt oppslagsverk over eldre kilder om samiske hellige fjell og sieidier/offersteiner, og i boken er det nevnt 5 samiske helligsteder langs 420kV ledningstraséen Lebesby-Seidafjellet, alle omtalt av 1700-1800-tallskilder som Isaac Olsen, Knud Leem og Jacob Fellman:

- Váđasbákti, samisk hellig fjell ID270768, benevnt som Vadas bafft (I.Olsen) og Vaddes baffe (K.Leem), og ved foten av fjellet ligger innsjøen Síeidejávri. Oppført som nr.1 i Lebesby s.332, J.Qvigstads Lappische Opfersteine und heilige Berge in Norwegen (1926).
- Čoarveskáidi, samisk hellig fjell/skáidi mellom Geasis og Máskejohka. Av Isaac Olsen omtalt som «Ziorve-Ziock passe alda», oppført som nr.9 i Tana, s.330 i J.Qvigstads Lappische Opfersteine und heilige Berge in Norwegen (1926).
- Sieiddá, sieidi/offerstein, ID73829, benevnt som Sieid (K.Leem) og Siejd (J.Fellman), oppført som nr.7 i Tana, s.329 i J.Qvigstads Lappische Opfersteine und heilige Berge in Norwegen (1926).
- Máskevárri, stor sieidi/offerstein, Mask-varre (Isaac Olsen), nr.8 i Tana, s.329 i J.Qvigstads Lappische Opfersteine und heilige Berge in Norwegen (1926)
- Stuorrastivrran/Dávvestivrran, samisk hellig fjell ID327221. Isaac Olsen og Knud Leem benevner fjellet som henholdsvis "Styren-alda"/"Styren(-passe)-alda" og "Styren-aldo". Registrert som nr.6 i Nesseby, s.324 i J.Qvigstads Lappische Opfersteine und heilige Berge in Norwegen (1926).

Sametinget vil trekke frem at den omsøkte stasjonsplasseringen på Seidafjellet (SEI C) ligger 1km nord for foten av det hellige fjellet Stuorrastivrran/Styren-alda, og vil med dette plasseres tett innpå det hellige fjellet. Dette vil være et omfattende tiltak som er visuelt dominerende i landskapsrommet rundt det hellige fjellet, og slik sterkt forringe opplevelsesverdien av det hellige fjellet og landskapet det ligger i, samt kulturminnets karakter og integritet. **Sametinget reiser derfor innsigelse til stasjonsplasseringen på Seidafjellet (SEI C), på bakgrunn av at den vil være utilbørlig skjemmende for det hellige fjellet Stuorrastivrran/Styren-alda, ID327221, og slik i strid med lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) §3.**

Stasjonsplasseringen på Seidafjellet (SEI C) vil ligge på toppen av Seidafjellet mot Varangerfjorden, og vil slik også ligge i horisonten av landskapet, og være et skjemmende element som stikker seg ut i opplevelsen av Varangerfjordlandskapet. Dette berører siktlinjer fra fredningsområdet Ceavccageađgi/Mortensnes og Ruovdenjunlovta/Gropbakkeengen som er del av *Várjjat siida* innskrivingen på Norges tentative liste for UNESCO verdensarv. **Sametinget reiser derfor også innsigelse til stasjonsplasseringen Seidafjellet (SEI C) på bakgrunn av utilbørlig skjemming av horisonten av landskapet og siktlinjer mot Ceavccageađgi/Mortensnes og Ruovdenjunlovta/Gropbakkengen.**

Sameforeningene Deatnogátte Sámiid Searvi (DGSS) og Deanu Sámiid Searvi (DSS) har i sitt innspill til NVE datert 26.11.2024 uttrykt bekymring for tiltakets påvirkninger og konsekvenser for verdifulle samiske helligsteder, og trekker frem sieidiene: Sieiddá sieidi, ID73829 nord på Máskevárri (samme sieidi som Qvigstads nr.7 i Tana), Rássejotsieidi og Sieiddáguoikka sieidi, ID139545. De to sistnevnte, tidlig kjent gjennom lokaleinformanter. Disse sieidiene skal imidlertid ligge relativt nært hverandre i landskapet og er blant samer i området kjent som «Sieiddá-triangelet», det er også knyttet mange stedsnavn som Sieiddá, Sieiddáguolbanat, Sieiddájohka, Sieiddájohskáidi, Sieiddásuolo som vitner om betydelsen av området som et hellig landskap.

Sametinget finner det svært graverende at samiske helligsteder og tiltakets påvirkning av *Várjjat siida* ikke har vært tatt med i konsekvensutredningen, spesielt med tanke på den påvirkningen tiltaket vil få for flere av de kjente helligstedene, og på flere av *Várjjat siida-lokasjonene*. Vi må derfor underkjenne konsekvensutredningen om kulturminner, og ber om å få en tilleggsutredning for kulturminner om samiske helligsteder og Várjjat siida, for at konsekvensutredningen av temaet kulturminner skal være tilstrekkelig utfyllt. Denne tilleggsutredningen må se på alle de ovennevnte samiske helligsteder med visuellanalyse av tiltakets påvirkning av landskapet ved helligstedene, og spesielt se på stasjonsplasseringen på Seidafjellet i lys av problematikken rundt skjemming av det hellige fjellet Stuorrastivrran og skjemming av siktlinjer mot Várjjat siida lokalitetene Ceavccageađgi/Mortensnes og Ruovdenjunlovta/Gropbakkeengen. Tilleggsutredningen må også gi en ny sammenstilling av de totale konsekvensene av tiltaket.

Sametinget krever at man ser etter en annen plassering av transformatorstasjonen, enn Seidafjellet SEI C. Det har vært vurdert 5 ulike alternativer for plassering av transformatorstasjonen, og alternativet i Tana ville medført en ny 220kV kraftledning som sør for Skiippagurra koblet seg på kraftledningen til Finland. Dette alternativet er også svært problematisk da det direkte hadde berørt fangstgropsystemene ved Skiippagurra-Gollevárri (K15 og K16 i utredningen), som er del av innskrivningen av *Várjjat siida* på Norges tentative liste for UNESCO verdensarv, og ville medført innsigelse fra Sametinget.

Kulturminneundersøkelser etter kulturminneloven § 9

Hele kraftlinja går gjennom store vidde og fjellstrekninger som er viktige kalvings-/vår-, sommer- og høstbeiteområder i Lebesby kommune, og høst- og vinterbeiter i Tana og Nesseby kommuner, samt samlingsområder, trekk- og flytteleier for reindrifta. Dette er også viktige resursområder for utmarksbruk for de fastboende ved Laksefjorden, Tanadalen og Varangerfjorden. Sammenligner man med §9 undersøkelsene for 420kV Skaidi-Lebesby i 2023-2024, så ble det registrert rundt 300 kulturminner, og påvist kulturminner i alle delene av kraftledningstraséen, samt tilhørende anleggstraser og deponiområder. Sametinget vurderer at det er et tilsvarende potensiale for å finne kulturminner etter reindrift, fangst og utmarksbruk langs hele kraftledningstraséen for 420kV Lebesby-Seidafjellet, og må derfor gjennomføre kulturminne undersøkelser før vi har kan gi en endelig uttalelse om tiltakets påvirkning på samiske kulturminner, og undersøkelsesplikten jf. lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (kml.) §9 kan sies å være oppfylt.

Det er kun kulturminneforvaltningen ved fylkeskommunen og Sametinget som har myndighet, og kan gjennomføre §9-undersøkelser. Sametinget sendte i desember 2024 varsel om kulturminneundersøkelser til tiltakshaver.

Det er i alt 6 vindkraftområder og 420kV-kraftledning Lebesby-Seidafjellet det legges opp til å gjennomføre §9 undersøkelser for i 2025-2026. 132kV-kraftledningene Skaidi-Honningsvåg og Adamselv-Kjøllefjord-Mehamn vil vi trolig først ha kapasitet til å kunne gjennomføre i 2027. Avhengig av om vi får budsjettaksept for våre foreløpig varslede befaringer vil vi kunne omprioritere rekkefølgen av §9 undersøkelsene for de ulike prosjektene.

3. Sikring av naturgrunnet for samisk kultur og næringsutøvelse – reindrift

Utbygging av 420kV Lebesby-Seidafjellet vil berøre fire reinbeitedistrikter; 13 Siskit Čorgas ja Lágesduottar/ Ifjordfjellet, 9 Čorgaš ja Oarje Deatnu, 7 Rákkonjárga og 6 Várjjatnjárga/ Varangerhalvøya. Ifølge Statnett vil en utbygging uten avbøtende tiltak stedvis gi store negative konsekvenser for reindriften, særlig i anleggsfasen med menneskelig aktivitet og støy fra anleggsarbeidet. I konsekvensutredningen foreslås det flere avbøtende tiltak som ifølge Statnett vil redusere konsekvensgraden.

Ifølge Statnett kommer tiltaket i konflikt med flere gjerdeanlegg og flyttleier for reinbeitedistrikt 6 og 7. Seidafjellet transformatorstasjon kommer i konflikt med et gjerdeanlegg (merke- og skillegjerde) som benyttes av reinbeitedistrikt 6, og plasseringen forutsetter at dette gjerdeanlegget flyttes.

Statnett vurderer at det at 420kV ledning er tiltenkt parallelt med dagens 132 kV ledninger mellom Adamselv og Varangerbotn, vil begrense de samlede belastningene for reindriften i området. Seidafjellet transformatorstasjon innebærer et stort og nytt anlegg i et sentralt område for reindriften, men ifølge Statnett vil flytting av gjerdeanlegg for distrikt 6 redusere virkningene.

Sametinget registrerer at fagrapporten om reindrift er tydelig på at områder der 420kV Lebesby-Seidafjellet er tiltenkt går gjennom områder som har stor verdi for berørte reinbeitedistrikter og påvirkning av tiltaket anslås å bli at verdien blir forringet eller sterkt forringet samt at konsekvensene av anleggsfasen vil være betydelig eller alvorlig skade.

Fagrapport for reindrift er også tydelig på at kraftledningens største bidrag til den samlede belastningen for reindriften er at den muliggjør flere store kraft- og industriutbygginger. Statnett avviser dette med å henvise at vindkraft i Varangerhalvøya allerede er konsesjonsgitt og godkjent av regulerende myndigheter. Det Statnett ikke nevner, er at den konsesjonsgitte vindkraften ville kunne knyttes til transmisjonsnettet også med mindre tiltak og at planlagt dimensjonering med 420kV åpner for ytterligere kraftproduksjon enn det allerede konsesjonsgitte.

13 Siskit Čorgas ja Lágesduottar/ Ifjordfjellet

Planlagt 420kV linje med influensområdet vil være i kalvings land om våren og parringsland om høsten for reinbeitedistrikt 13 Siskit Čorgas ja Lágesduottar/ Ifjordfjellet og har dermed svært stor verdi for distriktet.

Sametinget er svært bekymret for den samla belastningen for reinbeitedistrikt 13 Siskit Čorgas ja Lágesduottar/ Ifjordfjellet. Slik fagrapporten også beskriver, er det planlagt vindkraftproduksjon i sommerbeiteområdene for distriktet. Etter NVE sin siling av prosjekter er Laksefjorden vindkraftverk fortsatt aktuell og vil kunne medføre stor beitetap for distriktet. Sammen med andre eksisterende og planlagte inngrep er belastningen for distriktet stor. Dette har også distriktet gitt uttrykk for ovenfor NVE i forbindelse med konsultasjon om 420kV-linje Skaidi-Lebesby.

9 Čorgaš ja Oarje Deatnu

Planlagt 420kV linje vil krysse distriktets oppsamlings- og parringsområder der reinen samler seg på høsten i vandring mot vinterbeite og har stor eller svært stor verdi for reinbeitedistrikt 9 Čorgaš ja Oarje Deatnu.

Situasjonen for reinbeitedistrikt 9 Čorgaš ja Oarje Deatnu er svært alvorlig i og med at i tillegg til planlagt 420kV linje er det planlagt omfattende vindkraftproduksjon på Nordkinnhalvøya. Distriktet har allerede erfaringer med Kjøllefjord vindkraftverk. I tillegg til søknad om fornyelse av denne er det fem andre prosjekter på Nordkinnhalvøya. Sametinget er klar over at prosjektene er overlappende og at kapasiteten i nettet vil ikke kunne tillate realisering av alle. Allikevel vil ytterligere beitetap medføre svært store negative konsekvenser for tradisjonell samisk reindrift i distriktet.

7 Rákkonjárga

Reinbeitedistrikt 7 Rákkonjárga trekker i sin uttalelse frem at den reindrifsfaglige rapporten har svakheter og feil som påvirker konklusjonene. Blant annet påpekes det at henvisning til VindVal rapporten ikke er relevant for situasjonen på Seidafjellet og Tana. Videre påpeker distriktet at det ikke er vurdert hvordan av eventuell flytting av distrikt 6 Várjjatnjárga/ Varangerhalvøya sitt vinteranlegg vil påvirke distrikt 7 Rákkonjárga.

Distriktet mener videre at barriere og unnvikelseeffekt som følge av 3 kraftlinjer i ulike høyder er ikke vurdert samt at perioden med anleggsarbeid anses som mangelfullt utredet, særlig fordi Seidafjellet har store sammenhengende myrpartier og mye anleggsarbeid må foregå vinterstid når distriktet har aktiv bruk av området.

7 Rákkonjárga sitt løsningsforslag er å ikke gjennomføre planen om bygging av 420kV kraftlinje. Distriktet mener at konsekvensene av 420kV kraftlinje til Tana eller Seidafjellet er at distriktet ikke lenger kan utøve tradisjonell reindrift.

6 Várjjatnjárga/ Varangerhalvøya

Distrikt 6 Várjjatnjárga/ Varangerhalvøya er sterkt uenig i reindrifsfaglige rapportens konklusjon om at bygging av 420kV Lebesby-Seidafjellet med tilhørende ny transformatorstasjon på Seidafjellet vil føre til ubetydelig

endring/noe forringet konsekvens dersom det gjennomføres avbøtende tiltak. Avbøtende tiltak innebærer blant annet flytting av distriktets eksisterende gjerdeanlegg på Seidafjellet. Distriktet mener at den negative belastningen vil bli svært stor og kan ikke repareres med avbøtende tiltak. Distriktet viser blant annet til at vinterbeite er minimumsfaktor og flytting av gjerde anlegget vil spise opp stort areal av verdifull vinterbeite. Det påpekes at flytting gjennom korridoren mellom Seidafjellet og tettstedet Varangerbotn er avgjørende for distriktets drift mellom sommer- og vinterbeiter.

Distriktets konklusjon er at bygging av 420kV-linje med ny transformatorstasjon på Seidafjellet vil kunne stenge flyttleiet til D6, og det vil være brudd på reindriftslovens §22. Videre vil konsekvensene være betydelig tap av vinterbeiteområder på begge sider av E6. Distriktet mener at det er derfor betydelig usikkerhet knyttet til hvordan dette vil påvirke den tradisjonelle reindriftsutøvelsen og saken må vurderes mot FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter, artikkel 27.

Ifølge distrikt 6 er distriktet gitt misvisende og mangelfullt informasjon underveis i planarbeidet. Det er blitt gitt inntrykk for at gjennomføringen av 420kV er allerede vedtatt. Misforståelsen har gjort at det er blitt gitt inntrykk for at distriktet har godkjent inngrepet og vært med på å utpeke alternativer for dagens gjerdeplassering. Kommunikasjon mellom Statnett og distriktet har vært preget av misforhold mellom partenes kunnskap om tiltakets alvorlighetsgrad og hvorvidt saken faktisk var allerede avgjort og vedtatt. Gjennomføring av planarbeid på misvisende premisser er svært beklagelig og kritikkverdig. Etter Sametingets mening viser misforståelsen i prosessen at det er behov for adekvat prosessbistand til direkte berørte samiske rettighetshavere fra tidlig av ved planlegging av inngrep og tiltak. Dette har Sametinget etterlyst i dialog med energimyndighetene over tid uten at alvoret i saken er blitt anerkjent av staten.

Konklusjon

Sametinget mener at bygging av 420kV linje Lebesby -Seidafjellet har store negative konsekvenser for direkte berørte reinbeitedistrikter gjennom direkte og indirekte beitetaap, forstyrrelser og merarbeid i drift. Etablering legger til rette for mer utbygging av vindkraft i Øst-Finnmark, som igjen vil være svært ødeleggende for naturgrunnet for samisk reindrift.

Sametinget tar forbehold i at vi ikke har fått se kopi av uttalelser fra alle berørte reinbeitedistrikter innen NVE sin høringsfrist, og vi vil kunne utdype vår argumentasjon i en senere fase med konsultasjoner med NVE og ED.

Med hjemmel i plan- og bygningsloven §5-4 og på bakgrunn av det ovennevnte fremmer Sametinget innsigelse mot bygging av 420kV kraftlinje Lebesby-Seidafjellet med tilhørende planlagt Seidafjellet transformatorstasjon.

4. Sikring av naturgrunnet for samisk kultur og næringsutøvelse – utmarksbruk

Konsekvensene av utbygging av 420kV kraftlinje Lebesby- Seidafjellet er utredet både for «friluftsliv» og «utmarksnæring», der friluftsliv omfatter jakt, fiske og sanking som ikke gir kommersielt utbytte. Utmarksnæring derimot er definert som utmarksnæring regnes høsting av utmarksressurser til salg og for matauk, til gaver og som byttemiddel. Ifølge utredningen er verdien de berørte områder for friluftsliv «stor» eller at områder har «noe verdi», mens for utmarksnæring er områdene antatt kun å ha «noe verdi». Konsekvensene av planlagte tiltak vil være noe forringet verdi for friluftsliv og for utmarksnæring ubetydelig.

Sametinget har i konsultasjon om 420kV-kraftlinje Skaidi-Lebesby påpekt at offentlig forvaltning mangler verktøy og forståelse for å beskrive konsekvensene for samisk utmarksbruk. Det brukes norsk begrepsapparat, norske målestokk og samisk utmarksbruk forsvinner.

Sametinget nedsatt i 2015 en arbeidsgruppe som skulle komme med forslag for tiltak for å styrke samisk utmarksbruk. I rapporten Meahcci - et grunnlag for identitet, kultur og birgejummi påpeker arbeidsgruppa at hovedinnholdet i *meahcásteapmi* var at den lokale befolkning som sogna til naturgodene i et avgrensa nærområde, i generasjoner utnytta alle tilgjengelige ressurser for sitt livsopphold. Det å beherske og kombinere mange ulike forhold og bruksmåter i har vært et kjennemerke for samiske livsvilkår. Arbeidsgruppa mener at å legge bedre til rette for at tradisjonell samisk utmarksbruk kan videreføres, er viktig også ut fra en slik forutsetning.

Sametinget har i Sametingsmelding om areal og miljø fra 2016 påpekt at etter samisk rettsoppfatning dekker begrepet *ealáhus* også innhøsting som ikke gir noen tradisjonell økonomisk inntekt. *Ealáhus* eller selvforsørging inngår likevel i husholdet hos de aller fleste i samiske bygder. Høsting utgjør et tilleggsbidrag til den totale husholdsøkonomien og kan i mange tilfeller være helt avgjørende for folks totale inntjening og mulighet til å bosette seg i disse områdene. Norske myndigheter har i flere sammenhenger foretatt et skarpt skille mellom næringsvirksomhet med dokumentert inntektsgrunnlag på den ene siden og fritidsaktivitet på den andre. Dette samsvarer ikke med samisk rettsoppfatning og sedvane.

Sametinget viser til uttalelsene fra Deatnogátte sámesearvi, som bestrider verdivurderingene i konsekvensutredningen. I uttalelsen vises det til at økologi og biologisk mangfold i samiske områder er ivaretatt gjennom tusener av år og videreføring av disse ressursene til kommende generasjoner har vært førende for levesettet til samer som urfolk. De berørte områdene har hele tiden hatt stor betydning for våre samiske samfunn og berørte områdene omtales som «indrefiletten» av vidda.

Deatnogátte sámesearvi sammen med Deanu Sámiid Searvi ber derfor at NVE krever ytterligere kartlegging av blant annet påvirkninger og konsekvenser for rettighetshavere i bygde- og reindriftsidaer ved tap av høstings-, reinbeite- og flyttemråder, og av samiske hellige områder og offersteder.

Sametinget mener at uoverensstemmelsen mellom fagrapportens og de direkte berørte samiske interessenes oppfatning av verdien og konsekvensgraden av planlagte tiltak, bevitner at det mangler anerkjennelse av betydning av samisk utmarksbruk- *meahcásteapmi*.

Sametinget mener at det kan være grunnlag å mene at kunnskapsgrunnlaget om samisk utmarksbruk er mangelfullt. Sametinget viser til utredningene som pågår i forbindelse med Finnmarkskommisjonenes arbeid med å kartlegge samiske rettigheter til land og vann i Finnmark og felt 7 som omhandler Tana kommune. Mengde av innkomne rettighetskrav samt utarbeidete fagrapporter bevitner om et utstrakt bruk av fjellområdene mellom Tanadalen og Laksefjorden som både har en tidsdybde og kontinuitet til dagens samiske praksis og videreføring av samisk kultur.

I motsetning til fagrapporten om reindrift viser ikke rapporten om utmarksbruk og friluftsliv til følgekonskvensene av realisering 420kV Lebesby-Seidafjellet i form av mulighet for realisering mer vindkraft i området. Omfattende vindkraftutbygging vil også ha store konsekvenser for samisk utmarksbruk – *meahccásteapmi*.

Sametinget viser også til Sannhets- og forsoningskommisjonen som i sin rapport til Stortinget har vist at i forvaltning av naturen, har majoritetsbefolkningens syn på naturen vært dominerende;

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport til Stortinget kapittel 23:

23.7 Forvaltningens utfordringer

Med unntak av Høyesteretts dom i Svartskogen- -saken, er det et gjennomgående trekk at mulighetene for å drive med meahccásteapmi har blitt stadig dårligere. Særlig skyldes det lovgivningen, som ikke har tatt hensyn til denne næringsveien og heller ikke dens eventuelle folkerettslige implikasjoner. Offentlig forvaltning når det gjelder utmark, har hovedsakelig vært innrettet mot allmenhetens interesser. «Naturvern» og «friluftsliv» har vært overordnede hensyn og ikke utmarksutøvernes interesser og rettigheter. Utredningen av forslaget om naturvernområdet i Kautokeino pekte på at «[f]or urfolk i mange land har etablering av nasjonalparker og verneområder ofte betydd at de har blitt marginalisert, usynliggjort og fratatt rollen som ressursforvaltere i egne områder».

23.8 Avslutning

Fornorsking kan finne sted uten at det nødvendigvis er et resultat av bevisste politiske tiltak. Samiske språk har ikke noe begrep for «natur» i norsk forstand, og skiller heller ikke natur fra kultur, et skille som er grunnleggende i en vestlig forståelse. Naturforvaltningen er et eksempel på hvordan skillet mellom den samiske og den norske forståelsen av utmarksnæring har fått konsekvenser for den samiske ressursbruken, og dermed samisk kultur.

Forvaltningen skiller mellom «naturlandskap», det vil si fravær av menneskelig bruk, og «kulturlandskap»; landskap preget av menneskelige inngrep. Begge disse to landskapstypene tillegges norske moralske verdier, vern og økonomiske støtteordninger. Samisk naturbruk har i liten grad endret landskapet gjennom den historiske bruken, og har satt få synlige spor etter seg, og områdene blir kategorisert og vernet som «naturlandskap». Norske myndigheter tar i forvaltningen av områdene i

liten gard høyde for verken den samiske eller kvenske ressursbruken og de sedvaner som ligger til grunn. Dette har over tid brutt ned muligheten for både samisk og kvensk utmarksbruk og sedvaner.

Konklusjon

Sametinget mener at bygging av 420kV kraftlinje Lebesby - Seidafjellet vil kunne få store negative konsekvenser for utøvelse av samisk kultur som utmarksbruk – *meahcásteapmi*, som ikke fanges opp av fagrapporten.

Med hjemmel i plan- og bygningsloven §5-4 og på bakgrunn av det ovennevnte fremmer Sametinget innsigelse mot bygging av 420kV kraftlinje Lebesby-Seidafjellet med tilhørende planlagt Seidafjellet transformatorstasjon.

5. Oppsummering

Sametinget fremmer innsigelse mot konsesjon for bygging og drift av en ny 420 kV-ledning fra Lebesby transformatorstasjon til Seidafjellet transformatorstasjon. Innsigelsen er begrunnet med hensynet til naturgrunnlaget for samisk kultur og næringsutøvelse samt av hensyn til samiske kulturminner, og innskriving av *Várjjat siida* på Norges tentativliste for UNESCO verdensarv.

Dearvuodaiguin / Med vennlig hilsen

Sten Olav Heahtta
konst. ossodatdirektevra/ konst. avdelingsdirektør

Elina Hakala
seniorráđdeaddi/seniorrådgiver

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur. /

Dát reive lea elektrovnnalaččat dohkkehuvvon ja sáddejuvvo vuolláičállaga haga.

Hovedmottaker:

Norges vassdrags- og
energidirektorat

Postboks 5091
Majorstua

0301

OSLO

Kopiiija / Kopi til:

Finnmárkku fylkkagielda - Finnmark fylkeskommune Fylkeshuset, Posboks 701 9815 VADSØ

Riksantikvaren Postboks 1483 Vika 0116 OSLO